

Samenwerken en Onderhandelen

“Pas op! Kijk uit voor die drempel! Niet te hard rennen!” Boem, daar lag ons vierjarig dochtertje, op de grond, kermend van de pijn, arm gebroken. De vakantie in Zweden begon met een ziekenhuisbezoek. Met dank aan de international insurance card was de Zweedse gezondheidszorg direct toegankelijk. Onder de omstandigheden beloofde dat veel goeds. Het ziekenhuis oogde modern, de mensen spraken er probleemloos Engels, en er leek meer dan voldoende personeel te zijn. Overal waar we keken ontwaarden we groepjes gestoken in witte jassen, ontspannen, lachend, en soms overlegend. Dokters, zusters en broeders liepen af en aan, bedden werden verreden, patiënten werden vriendelijk te woord gestaan, kortom, een modern ziekenhuis in bedrijf. “Als je dan een arm moet breken, doe het dan in Zweden!”, graptten we. Een ziekenhuis als weldadige vakantiebestemming, wie had dat gedacht.

MAAR TOEN BEGON HET: WACHTEN, WACHTEN, WACHTEN.

Zweden staat bekend als het land waar ze het gevangenenprobleem stelselmatig oplossen. Van kinds af aan worden de voordelen van collectiviteit erin geslepen. Dat begint al in de vroege kindertijd. Je bent vandaag voor het eerst jarig? Wat leuk! Vanaf vandaag ga je naar de kinderopvang. Vijf dagen per week, zes uur per dag. Betaald van belastingcenten, toegankelijk voor iedereen. Duur is het verder niet, zeker als je bedenkt dat er veel, hoogopgeleide begeleiders per kind rondlopen. Kom daar eens om in Nederland! En leuk is het ook. Menig Zweed heeft warme herinneringen aan die tijd. Samen koken, samen hutten bouwen, samen puzzles maken, samen problemen oplossen. Het collectief, daar gaat het om. Want samen staan we sterk, en alleen samen maken we een kans. Geboren uit een volk dat met weinigen de Zweedse natuur wist te temmen zit de collectiviteit

in de Zweedse genen. Van nature is eigenbelang ondergeschikt aan de belangen van het collectief. Zie daar, de sleutel om van het gevangenenprobleem verlost te worden.

Een vakantie in Zweden is een feest. Als free rider op hun systeem van collectiviteit maak je grif gebruik van de uitstekende publieke voorzieningen. De openbare ruimte is keurig ingericht en goed onderhouden. Overal vind je spannende speeltoestellen, strak in de verf, mooie stadsparken, opgeruimde stranden en geen vuilnisvat loopt over. Onze kinderen mochten zelfs een middagje meespelen in het plaatselijke kinderdagverblijf. Voor niks.

De Zweedse samenleving ademt rust. Iedereen lijkt tevreden met het collectieve evenwicht. Ze begrijpen dat collectieve goederen niet vanzelf geproduceerd worden. Daar is coördinatie voor nodig. In Zweden zijn ze daar niet bang voor. Hup, belasting heffen en aanschaffen die handel. Met een belastingdruk van meer dan 50% beweegt Zweden zich in de mondiale kopgroep. Maar een Zweed vindt dat prima. Want zijn belastinggeld wordt aan Het Collectief besteed. Onderwijs is er gratis, van basisschool tot universiteit. Geen land ter wereld kent zoveel hoogopgeleiden als Zweden. En een Zweed denkt ook: willen we dit zo houden dan moet de volgende generatie hier goed van doordrongen worden. Vroeg naar de kinderdagopvang, die dan ook wat mag kosten.

Maar collectiviteit heeft ook een prijs. Het ontnemen van individuele prikkels kan verlamdend werken. “Waarom zou ik die laatste patiënt vandaag nog helpen als dat morgen ook kan? Van overwerken word ik niet beter. Bovendien ben ik dokter geworden om mensen zorgvuldig te helpen, niet om zoveel mogelijk mensen te helpen. Daar zijn andere beroepen voor. En winst maken is aan mij niet besteed. Dat gaat altijd ten koste van anderen.” Het experiment met centraal geleide economieën heeft ons in ieder geval geleerd dat coördinatie alleen niet zaligmakend is. Individuele prikkels moeten serieus genomen

worden. Slimme contracten leiden ze in efficiënte banen.

‘Samenwerken en onderhandelen’, een van de concepten uit Teulings II, vat het gevangenenprobleem goed samen. Het eeuwenoude probleem van botsende belangen dat zich overal om ons heen openbaart is gesneden koek voor een hedendaagse econoom. Sla een krant open en begin je les. Laat zien waar het mechanisme aan het werk is, welke strategieën er gespeeld worden, in welk evenwicht we zitten, wie er een free ride neemt, of er gecoördineerd wordt en tegen welke prijs. Het zijn spannende tijden in de economieles!

We arriveerden om 16.45 uur in het ziekenhuis, namen plaats naast andere Zweden in de wachtkamer, werden om 18.45 uur verzocht naar een behandelkamer te gaan, kregen om 19.30 uur bezoek van de eerste dokter, mochten om 20.45 uur foto's laten maken, keerden om 21.00 uur terug naar 'onze' behandelkamer, kregen om 22.30 uur van een tweede dokter te horen dat de arm gebroken was, werden om 23.45 uur naar de gipskamer geleid, en stonden om 00.20 uur buiten met een dochtertje van vier dat inmiddels tekenen van vermoeidheid vertoonde. Maar haar arm zat wel netjes in het gips.

Jeroen Hinlopen

Hoogleraar Economie aan de UvA en directeur van de opleiding Economie & Bedrijfseconomie. Reacties naar: J.Hinlopen@uva.nl